

Antonio Gramsci: *Historický materialismus a filosofie Benedetto Croceho*, Praha: Svoboda 1966, s. 144-145.

Nadvláda západní kultury nad celou světovou kulturou. 1. Jestliže připustíme, že i jiné kultury byly důležité a významné pro proces „hierarchického“ sjednocení světové kultury (to nutno jistě připustit), zjistíme, že jiné kultury měly všeobecnou platnost jen potud, pokud se staly základními prvky kultury evropské, která je sama jediná konkrétně univerzální, to jest pokud přispěly k vývoji evropského myšlení a byly jím asimilovány.

2. Ale také evropská kultura prošla procesem sjednocení; v historickém momentu, který nás zajímá, vyvrcholila v Hegelovi a v kritice hegelianismu.

3. Z prvních bodů vyplývá, že se prozatím bere zřetel jen ke kulturnímu procesu, který se ztělesňuje v intelektuálech; to však neplatí o lidových kulturách, u kterých nelze mluvit o kritickém propracování a o vývoji.

4. Také to neplatí o těch kulturních procesech, které vrcholí ve skutečné praktické činnosti, jak se to ukázalo ve Francii v 18. století; nebo platí to jen ve spojení s procesem vrcholícím v Hegelovi a v německé klasické filosofii, která je toho „praktickým“ důkazem, ve smyslu (na tom jsme se už vícekrát shodli) vzájemné převeditelnosti obou procesů; prvního z nich, to jest francouzského, který má ráz politicko-právní, a druhého německého, to jest rázu teoreticko- spekulativního.

5. Z rozkladu hegelianismu vzniká nový kulturní proces, který má však už jiný ráz než procesy předešlé, protože se v něm spojuje praktický směr s myšlením teoretickým (nebo aspoň mají tendenci se spojit prostřednictvím teoretického a praktického boje).

6. Přitom není důležité, že toto nové hnutí nemá svůj základ v hlavních filosofických dílech, nýbrž jen v dílech prostředního rázu. Je však důležité, že přitom vzniká nový světový názor i nový člověk; dále že tento názor už není omezen jen na velké intelektuály, na filosofy z povolání, nýbrž že má tendenci stát se lidovým, masovým, že chce se stát světovým tím, že mění (byť i pomocí všelijakých hybridních kombinací) lidové názory a zkonstatělou lidovou kulturu.

7. Není nic divného, že takový názor vzniká pod vlivem různých prvků, zdánlivě heterogenních: Feuerbach, jako kritik Hegela; tůbingenská škola jako potvrzení historické kritiky a filosofie náboženství atd. Také si nutno všimnout toho, že takový zvrat nemohl nastat bez souvislosti s náboženstvím.

8. Filosofie praxe jako výsledek a vyvrcholení celé předcházející historie. Z kritiky hegelianismu vzniká moderní idealismus a filosofie praxe. Hegelův imanentismus se stává historismem, ale absolutní historismus a absolutní humanismus se rodí teprve s filosofií praxe (Dvojsmyslnost ateismu a deismu u četných forem moderního idealismu: je zřejmé, že ateismus je jednou z forem čistě negativních a neplodných, ledaže by se chápal jako období čistě populární literární polemiky.)